

Ткачук С.І.
Уманський державний пед.університет

Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів освітньої галузі «Технології» до викладання художньої праці в учнів основної школи.

Сучасні соціально-економічні процеси викликали необхідність переходу вищої школи до підготовки майбутніх спеціалістів, яка передбачає, підвищення рівня їх професіоналізму, компетентності, професійної культури.

Зокрема, державною національною програмою “Освіта” (Україна ХХІ століття) обумовлено, що вища освіта повинна забезпечувати фундаментальну наукову, загальнокультурну, практичну підготовку фахівців, творчий потенціал яких має спрямовуватися на всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Тому підготовка кадрів у відповідності до сучасних вимог суспільства, з урахуванням зростання обсягів науково-технічної інформації, повинна включати: оволодіння методами самостійного пошуку, аналізу і синтезу процесів та явищ, корекції професійної діяльності. За останні роки в Україні здійснено значну роботу в системі народної освіти стосовно розширення та вдосконалення змісту, форм і методів роботи шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів із пропаганди й відродження народного мистецтва у процесі трудового навчання і виховання школярів.

В дослідженнях О.А.Абдуліної, О.Е.Гришиної, Н.В.Кузьміної, В.О.Сластьоніна, Л.Ф.Спіріна, А.І.Щербакова [1-6] аналізуються структура і зміст роботи вчителя. Вони визначили компоненти педагогічної діяльності вчителя, структуру, зміст і об’єм професійно-педагогічних умінь, необхідних йому для ефективної діяльності.

Науковим основам підготовки вчителя і формування його особистості присвячені публікації Ю.К.Бабанського, В.І.Бондаря [7, 8] (дидактична підготовка), С.Б.Єлкалова [9] (професійне самовиховання), Н.В.Кузьміної, О.Г.Мороза, Л.Ф.Спіріна [3, 10, 5] (професійна діяльність), Н.С.Амеліної, С.Т.Сергеева, Н.М.Яковлевої [11, 12, 13] (науково-дослідницька діяльність, навчально-дослідницька діяльність).

Співвідношенню художнього і трудового виховання в шкільній системі, взаємодії цих двох начал приділяли увагу: О.Т.Шумілін, С.Т.Шацький, А.В.Бакушинський, Л.С.Виготський, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський [14-21].

Про могутній психолого-педагогічний вплив і виховний потенціал народних художніх ремесел, їхній традиційно-просвітницький та культурологічний вплив на особистість свідчать кандидатські дисертації Т.Мацейків- народні традиції трудового виховання підростаючого покоління; Л. Калуська- народні ремесла як засіб морально- трудового виховання; Л. Савка – методика навчання майбутніх учителів обслуговуючої праці вишиванню, В. Радкевич- науково-педагогічне забезпечення професійного навчання майбутніх робітників і майстрів народних ремесел

Процес формування теоретичного рівня конструктивної діяльності майбутніх учителів, формування конструктивних умінь і умінь реконструювати знання представлені в дослідженнях Л.В.Комаровського, Р.А.Смирнової, Г.А.Злобіна [34-36]. вчителя, подано аналіз результатів соціально-педагогічних досліджень в галузі вдосконалення освіти в тому числі і вищої. вчителя, подано аналіз результатів соціально-педагогічних досліджень в галузі вдосконалення освіти в тому числі і вищої.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, досліджень вчених дозволяє зробити висновок: систематичні заняття різними видами одного декоративно-ужиткового мистецтва сприяють психологічній та практичній готовності молоді до вибору професії, озброюють їх знаннями, і розвивають спеціальні вміння та навички, сприяють процесу активного формування базових професійних якостей, стимулюють творчий пошук у вирішенні трудових завдань, що незабаром становитиме міцне підґрунтя для відродження й подальшого розвитку національної культури.

Зростання в останні роки прагнення суспільства до відродження національних духовно-матеріальних цінностей ставить перед педагогічною наукою завдання розробки змісту, засобів, методів, організаційних форм навчання студентів народному декоративно-ужитковому мистецтву. Однак, наведений перелік досліджень показує, що, не зважаючи на значну кількість

досліджень з проблем вузівської підготовки майбутнього вчителя, формуванню його готовності до навчання учнів народних ремесел в основній школі не надавалося належної уваги.

Між теорією і практикою формування професійної готовності майбутніх учителів до реалізації змісту декоративно-ужиткового мистецтва в середніх класах виникли суттєві суперечності. Учні основної школи відзначаються потребою в розвитку конструктивного мислення, конструктивних умінь і художньо-конструктивних дій в процесі предметно-перетворюючої діяльності. Але майбутні молоді спеціалісти не завжди готові задовольнити вікові потреби учнів в художній праці.

Суперечності між вузівською підготовкою майбутніх учителів і емпіричним досвідом основної школи стосуються всієї сукупності дидактичних умов: змісту, організаційних форм, методики, предметно-розвивального середовища, мотиваційно-процесуального забезпечення. В практиці роботи основної школи уже реалізуються варіативні програми з освітнього напрямку “Технології”: з трудового навчання, обслуговуючої праці, народних промислів та ремесел.

Проте вузівською підготовкою інколи не передбачені навіть спецкурси чи факультативи з варіативних програм для різних типів шкіл.

Зміст художніх ремесел вимагає нових організаційних форм конструктивної діяльності, роботи з невеликими творчими групами, які б забезпечили ситуацію вільного самовираження, самореалізацію творчого потенціалу особистості, сприятливі педагогічні умови для діалогу між учасниками художньо-трудова дій. Але й досі підготовка майбутніх учителів здійснюється, в основному, з орієнтацією на фронтальну роботу з класом, без впровадження інших організаційних форм художньо-трудова діяльності студентів.

Методика викладання народних ремесел в школі ґрунтується на конструкторсько-технологічному підході до реалізації змісту програм з декоративно-ужиткового мистецтва. Творчий задум спочатку втілюється в графічних проектах, а потім у проектних зразках виробів з різних природних матеріалів. А методика трудового навчання в педагогічних закладах

зорієнтована, переважно, на планування і технологічну послідовність трудових операцій, передбачає чітко регламентований виконавський підхід до реалізації трудових завдань.

В основній школі значна увага приділяється організації предметно-розвивального середовища з декоративно-ужиткового мистецтва . Однак після вузівської підготовки вчителі не завжди готові до естетичного оформлення кабінетів з народних художніх ремесел, до виготовлення і використання навчально-дидактичних посібників, до мотиваційно-процесуального забезпечення занять з даного предмета.

У зв'язку із змінами суспільної орієнтації України на становлення, розвиток і зміцнення ринкових відносин з'явилися нові соціальні замовлення, формується технологічний базис для нового підходу до праці і її результатів. Поруч з великими технічними підприємствами з'являються творчі групи виробників, здатні швидко змінювати технологічні процеси, пов'язані із освоєнням все нових видів продукції, якої потребує ринок. Продукти праці повинні бути сьогодні конкурентноспроможними, а отже, естетично довершеними. Успіх нових виробничих технологій залежатиме від особистості працівників і ґрунтуватиметься на їх розумових якостях, їх економічній, екологічній, естетичній культурі. Потреба у рекламі українських товарів вимагає сьогодні розвитку промислового, графічного і комп'ютерного дизайну, взаємодоповнюваності наукового пізнання і художнього розвитку.

Про необхідність такого взаємопоєднання висловлювались І.Я.Лернер, І.І.Льясов, Н.Ф.Тализіна, С.Раппопорт, О.Я.Савченко, О.К.Дусавицький, І.А.Зязюн, В.Д.Мусієнко [43-50] та інші вчені.

Реформування системи освіти, її концептуальних, структурних, організаційних основ у контексті соціально-економічних перетворень, які відбуваються в Україні, не мислиться без виховання і розвитку творчої особистості, її загальної та естетичної культури.

Для міжпоколінної трансформації культури необхідне, перш за все, багатогранне образне мислення, яке сприяє випереджувальній моралізації та естетизації людини в безперервній системі навчання і виховання. Нами

проаналізовані теоретичні джерела, пов'язані з формуванням творчої особистості учня і вчителя.

Необхідною якістю майбутнього вчителя трудового навчання є здатність до організації колективно-розподільної форми навчальної діяльності. Для організації занять з художніх ремесел з невеликими творчими групами майбутній учитель повинен оволодіти низкою спеціальних педагогічних засобів: знаннями і вміннями, необхідними для спеціальності вчителя трудового навчання. Зважаючи на важливість спеціальних педагогічних засобів для теми нашого дослідження, ми виділяємо їх в таблиці 1.1.

На нашу думку, розробки О.К.Дусавицького, [48, 87] є логічним продовженням психологічних досліджень стосовно проблеми розвитку навчання і виховання, з урахуванням органічного взаємозв'язку особистості і середовища.

Ми розглядаємо дані підходи в контексті з проблемою формування готовності майбутніх учителів до навчання учнів художніх ремесел в основній школі і підкреслюємо важливість психологічних засад для інтеграції змісту художніх ремесел в системі вузівської підготовки.

Другий важливий аспект, проаналізованої нами психолого-педагогічної літератури, торкається проблеми професійної готовності до праці. Формування готовності до навчально-трудової діяльності вивчали М.І.Д'яченко, Л.А.Кандибович, М.В.Козак, В.О.Моляко, Є.О.Климов, Є.О.Фарапонова, [59, 60, 97, 88, 98-100].

За Є.О.Фарапоною [98], психологічну готовність до праці складають особистісний та операційний компоненти. Особистісним компонентом є система відношень, інтересів, мотивів, установок до праці, звичка працювати, професійно значущі якості, особливості емоційної і вольової сфер духовного життя особистості.

Формування професійної готовності майбутніх учителів до занять з народних художніх ремесел ми розглядаємо як стабільну якість в широкому часовому діапазоні.

Отже, як засвідчує аналіз, в психолого-педагогічній літературі відображені концептуальні засади щодо реалізації змісту особистісно-орієнтованої моделі середньої освіти, до формування особистості не тільки освіченої, але й культурної. Домінуючого значення набуває розвивальний компонент триєдиної загальноосвітньої мети (навчання, розвиток, виховання). Головною метою стає самовираження, повне розкриття потенційних можливостей, здібностей людської особистості.

Педагогічні навчальні заклади повинні забезпечити професійну готовність не тільки до навчання загальноосвітніх предметів, але й дисциплін художнього циклу, трудового навчання. Випускники педагогічних вузів повинні бути освіченими і культурними, здатними до конструктивних дій в нових соціальних обставинах функціонування основної школи.

Аналіз теоретичних джерел, які пов'язані з підготовкою майбутніх учителів до викладання предметів художнього циклу і трудового навчання показує, що на даний час є ще обмаль праць, які б відображали теоретичні дослідження як цілісну систему ієрархізованих процесів з конкретизацією їх на технологічному рівні.

Вивчаючи емпіричний досвід підготовки майбутніх учителів до навчання учнів середніх класів художніх ремесел, ми намагалися з'ясувати:

- 1) який зміст художніх ремесел закладено в діючих програмах для основної школи;
- 2) який рівень підготовки майбутніх учителів до реалізації цього змісту передбачають навчальні плани та програми педагогічних вузів;
- 3) як в реальному педагогічному процесі вузу готується вчитель до реалізації курсу “Декоративно-ужиткового мистецтва”;
- 4) наявність позитивних і негативних моментів у реалізації шкільної програми з “Декоративно-ужиткового мистецтва” в підготовці майбутнього вчителя до викладання цього курсу.

Важливу роль у підвищенні якості промислових виробів відіграє естетичний фактор. Турбота про естетичне перетворення навколишнього

предметного середовища про підвищення художньо-конструктивного рівня промислової продукції в умовах ринкових відносин набуває важливого державного значення. Ось чому конструктивно-технологічний підхід до праці в умовах загальноосвітньої школи є сьогодні актуальною проблемою культурного і техніко-економічного процесу.

На нашу думку, необхідно конкретизувати види і різноманітність творчості, оскільки вони є важливим компонентом художньої праці.

Конструкторсько-технологічний підхід до реалізації змісту художніх ремесел в умовах загальноосвітньої школи сприятиме не тільки задоволенню суспільних потреб, а й ефективній розробці особистісно-орієнтованої моделі середньої освіти, формуванню повноцінної особистості, здатної до конструктивного перетворення довкілля на засадах гармонійного співвідношення краси і доцільності.

В Україні є потреба широко і цілеспрямовано розвивати конструктивно-художні вміння учнів, конструктивне мислення майбутніх учителів трудового навчання, розширювати мережу освітніх закладів для підготовки професійних спеціалістів Українського національного дизайну.

Стан шкільної практики формування позитивного ставлення учнів до художньої праці суттєво відрізняється у різні періоди розвитку школи.. У змісті навчання велика увага приділяється ознайомленню учнів із технічною і сільськогосподарською працею. Значна роль належала суспільно корисній праці по перетворенню довкілля. Спрямованість на художню працю була відсутня.

Аналіз педагогічної літератури і емпіричного досвіду роботи педагогічних навчальних закладів показує, що проблема формування професійної готовності майбутніх учителів до навчання учнів художніх ремесел вирішується безсистемно, без врахування принципів наступності і вікової доцільності змісту трудової діяльності на різних рівнях безперервної освіти. Виявлено невідповідність змісту декоративно-ужиткового мистецтва у школі і в педагогічних навчальних закладах.

Між укладачами програм і авторами підручників також спостерігається розбіжність у поглядах на зміст трудового навчання і художніх ремесел в основній школі.

Як показує аналіз, у навчальних програмах останніх років визначено такі завдання предмета “Декоративно-ужиткове мистецтво”:

- формування вмінь цілеспрямовано спостерігати навколишнє предметне середовище (порівнювати, співставляти, розкривати схожість, відмінність предметів і явищ); виділяти головне і залежне в художньому образі, розуміти залежність елементів зображення, конструкції, зв’язаних між собою композиційною логікою (узгодженість площин і зображуваних елементів, узгодженість форми, функції і декору), симетричність, асиметричність, контрастність, ритмічність, пропорційність, статичність, динамічність, відповідність кольорового вирішення;

- розвиток різних видів пам’яті (зорової, логічно-сислової і т.д.), уявлення, фантазії; формування оригінальності мислення, здатності аналізувати і синтезувати в художньому образі реальні предмети і явища;

- систематичне й цілеспрямоване формування навичок композиції - уміння планувати в думці (що, як і в якій послідовності буде відображено в майбутній композиції);

- формування трудових умінь, основ трудової культури;

- уміння підбирати матеріали та інструменти, необхідні для художнього образу під час виконання творчих завдань;

- ознайомлення учнів з різними матеріалами, їх властивостями і особливостями художньо-образної мови;

- формування практичних навичок роботи з різними матеріалами та інструментами.

Проведений вище аналіз показує, що майбутній учитель повинен бути готовим до реалізації такого змісту курсу “Декоративно-ужиткове мистецтво”, хоч йому не просто виконати вищевказані завдання - відсутні відповідні підручники, посібники з художніх ремесел, недостатній рівень підготовки до викладання цього курсу одержують майбутні вчителі у вузі.

Тематика програм психолого-педагогічних дисциплін, в яких розкриваються окремі питання художньо-трудової діяльності

Найменування навчальних дисциплін			
Педагогіка	Вікова і педагогічна психологія	Психологія	Методика виховної роботи
Розвиток, виховання, формування особистості. Формування колективу і його вплив на особистість. Основи трудового виховання і профорієнтації. Екологічне виховання. Фізичне виховання. Форми зв'язку навчання з продуктивною працею.	Психологічні особливості школяра. Психологія виховання.	Міжособистісні і стосунки. Психологічна характеристика діяльності. Воля. Діяльність. Колектив. Особистість.	Загальні методи виховання. Формування колективу і його вплив на особистість. Трудове виховання. Естетичне виховання.

Спроби інтегрувати зміст трудової і художньої діяльності зумовлені, з одного боку, вимогами основної школи щодо трудової підготовки учнів і домінантою художнього сприймання довкілля учнями й вчителями з іншого боку.

Важливо з метою усунення суперечності між вузівською підготовкою і шкільною практикою навчання учнів художніх ремесел розробити педагогічні умови, які були б аналогічними як для студентів, так і для учнів.

Формування професійної готовності майбутніх учителів до реалізації змісту художньої праці передбачає організацію педагогічного процесу, теоретичною основою якого є сукупність дидактичних умов, що дозволяють здійснювати педагогічно доцільний взаємозв'язок між змістом, методами, формами художньої праці і рівнем готовності студентів до навчання учнів праці. Визначаючи дидактичні умови, ми виходили з того, що готовність майбутніх учителів до навчання учнів народних художніх ремесел є складною інтегрованою якістю, багатоаспектною за способами формування і багатомірною за своїми проявами. Із можливого переліку дидактичних умов, сприятливих для формування досліджуваної якості, з метою побудови експериментального навчання ми виділили такі:

- відбір і систематизацію навчального матеріалу, адекватного цілям експерименту;
- створення художньо-розвивального предметного середовища для повноцінної організації художньо-трудової діяльності студентів;
- мотиваційно-процесуальне забезпечення всіх етапів трудового процесу.

Виділення даної сукупності умов зумовлене тією роллю, яка належить змісту і його методичному забезпеченні в організації педагогічного впливу на будь-яку якість особистості, яка формується.

Орієнтовні вимоги щодо засвоєння змісту курсу студентами: усвідомлення значущості художньо-трудового принципу предметно-перетворюючої діяльності і розвитку культури; оволодіння основними закономірностями формоутворення виробів з різних матеріалів; цілісного сприймання об'єктів праці; уміння аналізувати форми виробів; сформоване уявлення про основи художнього проектування як специфічний вид діяльності; володіння практичними навичками розробки проектних зразків виробів; виконання їх графічними засобами та ін.

На нашу думку, лише на основі комплексного підходу до організації предметно-просторового середовища можна створити оптимальні умови для занять студентів з народних художніх ремесел.

Щоб виділити сукупність позитивних факторів і реалізувати задум у діючому зразковому кабінеті, була проаналізована спеціальна вітчизняна і зарубіжна література, масовий і передовий педагогічний досвід, узагальнені основні вимоги до предметно-розвивального середовища у майстерні. Був забезпечений естетичний, функціонально-технічний, об'ємно-просторовий, світлоколірний і розвивальний вплив предметного середовища на студентів.

В процесі створення майстерні з художніх ремесел ми визначили кілька напрямків:

1) врахування динамічного фактора можливості вільного переміщення студентів в процесі художньо-трудової діяльності;

2) функціональне зонування майстерні - виділення комплексно обладнаної зони для кожного виду художньої обробки матеріалу;

3) поєднання традиційного інтер'єру з його новими видами, передбачений навчальний простір для індивідуальних і групових занять;

Запропонована побудова інноваційної дидактичної моделі професійної готовності вчителя трудового навчання ґрунтується на пошуковій діяльності в контексті вироблення самими студентами власного досвіду. Видовими напрямками такої пошукової діяльності є:

– дослідницький теоретико-пізнавальний (постановка проблеми, висування і перевірка гіпотез, інтеграція ідей, проведення чи моделювання експерименту);

– дискусійний (виявлення і зіставлення точок зору, позицій, підбір і пред'явлення аргументації);

– моделюючий (у предметно-змістовому, імітаційно-ігровому, соціально-психологічному рольовому цілеспрямованні);

– рефлексивний (у гносеологічному і емоційному, почуттєво-особистісному цілеспрямованні, в інтелектуальній і емоційно-почуттєвій рефлексії).

Виділення як домінанти професійної готовності до конструктивно-художнього мислення, конструктивно-художніх умінь і конструктивно-художніх дій необхідне для сенсорного розвитку майбутніх учителів,

розвитку мотивації до творчого стилю діяльності, сформованості знань з психолого-педагогічних основ творчості засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва, а іншими словами, для розвитку креативності.

Творчість неможлива без рефлексії. Професійна рефлексія вчителя трудового навчання пов'язана з пошуком, оцінкою, аналізом власного творчого досвіду, реального і уявного, а також з передбаченням потреб школярів у праці. Іншими словами, спільна творчість вчителя й учнів неможлива без симпатії.

Майбутній учитель трудового навчання повинен володіти когнітивно-візуальним методом навчання - від наочних образів до наукових понять. Між наочно-образним і понятійними мислительними процесами існує певна аналогія, якою зумовлюються лінії їх наступності в психічному розвитку учнів.

Логічний зміст загальних понять закладається в операційній структурі розумової діяльності і вичленяється шляхом усвідомлення, рефлексії власного способу дії в конкретній ситуації. Уявляючи предмети і дії, або виконуючи практичні дії з ними, ми фактично розкриваємо їх суттєві властивості. За характером відображуваних закономірностей ці властивості можуть бути адекватні ознакам, за якими здійснюється теоретичне осмислення предмета.

В процесі виконання предметних дій неможливо здійснювати поточний контроль без співставлення даних сприймання і результатів логічного оперування. Взаємозв'язок наочно-образного і логічно-понятійного простежується в ході виконання предметних дій і на етапі співставлення результатів дій з вихідною метою.

Результат, одержаний лише засобами логічного оперування, не завжди можна співвіднести з наочною конкретністю, кінцевим станом об'єкта. І, навпаки, результат практичних дій, який виникає в образі сприймання, не завжди розпізнається як реалізація поняття про мету дії. Виконати функцію регулювання предметної дії мислительний процес може лише в умовах органічного зв'язку між логічними оперуваннями поняттями і наочно-образним осмисленням об'єкта, мети і ситуації конкретної дії.

Такого зв'язку немає, якщо в навчанні поняття протиставляються образам і при формуванні теоретичного мислення не використовується важливе і перспективне досягнення наочно-образного осмислення реальності.

Порушення наступності в розвитку наочно-образного і логічно-понятійного мислення під час навчання в школі стають відчутними на більш пізніх етапах психічного розвитку особистості, наприклад, у студентів педагогічних навчальних закладів.

Результати експериментальних зрізів показують, що більшість вчителів при викладанні художніх ремесел успішно вирішують однотипні завдання і допускають багато помилок при зміні типу завдання. Органічний взаємозв'язок між логічним оперуванням поняттями зумовлений функціональними особливостями лівої півкулі мозку, і художньо-образним уявленням про ситуацію, зумовлюваним правою півкулею мозку, у майбутніх учителів виражається недостатньо. Лише у частини перевірених спостерігається приблизно однакова ефективність оперування взаємодоповнюваними типами мислення.

За результатами експериментальних досліджень М.В.Ричика [148] у науковців, якими є і викладачі народного декоративно ужиткового мистецтва у вузах, спостерігається стійке розмежування, розщеплення рівнів абстрактності мислительного процесу. В той же час майбутні учителі трудового навчання за родом своєї діяльності повинні систематично співставляти вербальні міркування з образними втіленнями їх у різних матеріалах, колірних композиціях, графічних зображеннях. Розщеплення художньо-образного і логічно-понятійного мислення у майбутніх професійних учителів трудового навчання бути не може. Отже, є необхідність дотримуватися принципу наступності у розробці змісту художніх ремесел, забезпечувати безперервність конструктивно-художньої освіти.

Ми виходили з розуміння широти, глибини і складності порушеної проблеми дослідження, коли розробляли експериментальну методіку формування професійної готовності майбутніх учителів до викладання

художніх ремесел. Розроблений нами варіант є складовою частиною цілісної структури методичної системи, пов'язаної з художнім пізнанням, яку ще треба розглядати в інших експериментальних дослідженнях.

Нами розроблена орієнтовна професіограма майбутнього вчителя трудового навчання.

Вчителі-практики, які тривалий час працюють з учнями в переважній більшості є типом “людина - художній образ”. Майбутні вчителі трудового навчання повинні володіти сукупністю інтелектуальних умінь:

1) логічними (аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, узагальнення, порівняння, індукція, дедукція);

2) евристичними (прогнозування, моделювання, аналогізування, комбінування, варіювання, екстраполювання, конструювання);

3) корекційними (співвіднесення рішення з вимогами задачі, еталоном-зразком; уточнення проекту рішення; моделювання проекту; остаточне оформлення).

Зазначені ознаки розумового процесу, пов'язані з образною уявою і понятійним мисленням, є водночас особистісними критеріями професійної готовності майбутніх учителів до навчання учнів художніх ремесел в основній школі.

Готовність майбутніх учителів до професійного навчання має визначатися також обсягом спеціальних знань з художніх ремесел, які зумовлюють розвиток конструктивно-художніх умінь.

Майбутні вчителі трудового навчання відзначаються високим рівнем розвитку технічних і художніх умінь, які формуються на основі конструктивного мислення і просторової уяви. Лише вчитель, здатний синтезувати нові поняття-образи із елементами наявних знань, може забезпечувати для учнів проблемно-пошуковий тип навчання, використовувати продуктивні методи навчання, активізувати самостійне творче (продуктивне) мислення (див. схему 2.1.). Для майбутнього вчителя основної школи, професійно підготовленого до викладання художніх ремесел, ми визначили три рівні сформованості досліджуваної якості: аналітико-синтезуючий (1), варіативно-моделюючий (2), конструктивно-

художній (3). Вони взаємодоповнювані і являють собою цілісну складну структуру професійної готовності майбутніх учителів до навчання учнів художніх ремесел.

Дослідження проблеми професійної готовності до художніх ремесел у майбутніх учителів основної школи дозволило з'ясувати ряд факторів, які забезпечують ефективний вплив на цілеспрямоване формування досліджуваної якості. Виявлені потенційні можливості розвитку конструктивно-художнього мислення, конструктивно-художніх дій студентів в спеціально створених для цього дидактичних умовах. Другим суттєвим фактором виявилася готовність викладачів педагогічних навчальних закладів до художніх ремесел. Більшість із них володіє методикою архітектонічних видів творчості. І навпаки, у ряді навчальних закладів працюють професійні художники, які не в повній мірі володіють специфікою викладання трудового навчання, оскільки зміст технічної праці і образотворчого мистецтва має суттєві розбіжності. І лише незначна частина викладачів, які знайомі з мистецтвознавством, архітектурою, декоративно-ужитковим мистецтвом, дизайном, а також з віковими особливостями школярів, для яких готується вчитель, можуть повністю реалізувати зміст народних художніх ремесел як інтегрованого курсу з компонентами трудового навчання

Третім фактором, який потребував експериментальної перевірки, була організація роботи з студентами, форми реалізації змісту. Лекційні заняття, фронтальна форма практичних занять, позбавляла студентів можливості для спілкування, обміну досвідом, прийняття власних конструктивних рішень.

Варто відмітити, що сучасний стан освіти у вищих навчальних закладах не забезпечує необхідного розв'язання завдань щодо підвищення професійно-педагогічного рівня майбутніх учителів до навчання художніх ремесел у тій формі і зміні, які існують в даний час. Тому необхідно шукати нові шляхи і засоби, які сприяють підготовці не просто кваліфікованих учителів, а спеціалістів, готових до творчої діяльності.

Результати дослідження дають підставу зробити висновки, які, на нашу думку, мають певне позитивне значення для теоретичної і практичної підготовки майбутніх учителів.

1. Проблема професійної готовності вчителів основної школи до навчання художніх ремесел повинна розглядатися в психолого-педагогічному і мистецтвознавчому аспектах творчості, тобто мати своїм підґрунтям полінауковий підхід. Аналогічні теоретичні дослідження необхідно розглядати як цілісну систему ієрархізованих процесів з конкретизацією та на технологічному рівні.

2. Професійна готовність до надання художніх ремесел є складною багатоаспектною проблемою, основними компонентами якої є конструктивне мислення і сенсорна культура особистості (креативність).

3. Значущими ознаками і процесуальними характеристиками професійної готовності до навчання художніх ремесел є: гуманістична педагогічна рефлексія; різні форми дивергентного, варіативного мислення; різні форми синтезу на рівні уяви; спеціальні педагогічні якості; ознаки швидкості і точності адаптації поведінки в нових умовах діяльності; ознаки емоційно-позитивного ставлення до декоративно-ужиткового мистецтва; врахування мікрорікових періодів розвитку; сукупність комунікативних умінь.

4. Професійна готовність до навчання художніх ремесел є системотворчим компонентом загальної професійної готовності вчителів, що виявляється в умовах виникнення нових педагогічних ситуацій і спрямовується на предметно-перетворюючу, конструктивно-художню діяльність.

Теоретична модель професійної готовності майбутніх учителів до навчання художніх ремесел включає одночасно об'єктивні і суб'єктивні фактори.

До об'єктивних (процесуальних) факторів відносяться: фактор стимулювання або рекламування художнього проекту у вигляді художніх зразків, Суб'єктивними факторами готовності до навчання художніх ремесел

були: емпатія; швидкість і точність адаптації до нових умов праці і вибір мотивів діяльності; фактор педагогічних здібностей

5. Теоретичною основою науково-обґрунтованої організації процесу формування досліджуваної якості є сукупність дидактичних умов: відбір і систематизація навчального матеріалу, створення художньо-розвивального середовища, мотиваційно-процесуальне забезпечення всіх етапів трудового процесу.

Виділені педагогічні умови взаємодоповнюють одна одну, що дозволяє створити цілеспрямований і різнобічний вплив на формування у майбутніх учителів професійної готовності до навчання художніх ремесел в основній школі.

Література

1. Айзенк Г.Ю. Проверь в свои способности.- М.: Педагогика, 1992.-73с.
2. Бабанский Ю. К.Оптимизация учебно-воспитательного процесса
Методические основы – М. ,Просвещение, 1982 - 122 с.
3. Баклушинский А. В. Художественное творчество и воспитание –М.,
Изд-во Новая Моска, 1925 - 78 с.
4. Басон М. Я .Избранные психологические проиведения – М.:Педаго-
гика, 1975-432 с
5. Буева Л.П. Человек, деятельность и общение- М.: Мысль, 1978-210с.
6. Букалов А.В., Бойко А.Г. Соционика: Тайна человеческих отношений и
биоэнергетика.- К.: Ред. газеты "Соборна Украша", РАПО
Укрвузполиграфія, 1992.-С.42.
7. Бурлачу к Л.Ф. Психодиагностика личности - К.: Здоровье, 1989.-163с.
8. Вагилевич Й. Гуцулы, карпатские горци // Сын отечества, 1842. Кн. 3. –
С. 3-31.
9. Волков И. П. Много ли в школе талантов – М.,Знание, 1989 - 79 с
- 10.Волков И. П. Приобщение школьников к творчеству. Из опыта работы -
М .,Просвещение, 1982 - 144 с.
- 11.Выготский Л. С. Педагогическая психология - Под ред. В. В. Давыдова
– М., Педагогика, 1991 - 480 с.

- 12.Козак М.Б. Формування в майбутніх вчителів готовності до розуміння і врахування особливостей емоційного стану школярів. Дис. Канд. Пед. наук 13 00 01 - К, :1996 - 168 с.
- 13.Кузьменко Т.К. Методична розробка теми: "Кольорознавство" за програмою"Основи дизайну" .-К.: Освіта, 1990.-18 с.
- 14.Макаренко А. С. Докладная записка об организации свободной мастерской // Пед .соч. В 8-ми т - Т I – М., Педагогика, 1983 - С 68-69